

ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИДА ИНВЕСТИЦИЯЛАРНИНГ ХИЗМАТ КЎРСАТИШ САМАРАДОРЛИГИДАГИ ЎРНИ

Жумаева Хуснора Холмуминовна

Осиё халқаро университети 1-курс магистранти, Ўзбекистон Республикаси

Аннотация

Ушбу мақолада тадбиркорлик фаолияти давлат инвестицион стратегиясини амалга ошириш бўйича чора-тадбирлар тизими, кичик бизнес ва тадбиркорликни ривожлантиришнинг хориж тажрибаси, инвестицияларнинг жалб этилиши ва хизмат кўрсатиш самарадорлигида тутган ўрни тўғрисида фикрлар юритилган.

Калит сўзлар: тадбиркорлик, кичик бизнес, хорижий тажрибалар, инвестициялар, инвестор, хизмат кўрсатиш, тараққиёт стратегияси.

Аннотация

В данной статье рассматривается система мер по реализации государственной инвестиционной стратегии, зарубежный опыт развития малого бизнеса и предпринимательства, роль предпринимательства в привлечении инвестиций и эффективности услуг.

Ключевые слова: предпринимательство, малый бизнес, зарубежный опыт, инвестиции, инвестор, сервис, стратегия развития.

Annotation

This article discusses the system of measures for the implementation of the state investment strategy, foreign experience in the development of small business and entrepreneurship, the role of entrepreneurship in attracting investment and the effectiveness of services.

Key words: entrepreneurship, small business, foreign experience, investments, investor, service, development strategy.

Ҳозирги кунда жаҳон ҳўжалигидаги глобаллашув мамлакатимизда инвестиция муҳитини ривожлантириш ва инвестицияларни жалб этиш ҳамда уларни самарали тақсимлашда ўзгача ёндашувларни талаб этмоқда. Бизга маълумки, ҳеч бир мамлакат аввал барча инвестицион маблағларни жалб қилиб, кейин уни тақсимлашни ташкил этмайди. Чунки, бу ҳолат инвестор учун қониқарли ҳисобланмайди. Давлат жалб этилган инвестицияларни тақсимлашни ташкил этишни оқилона солиқ сиёсати ва турли имтиёзлардан фойдаланган ҳолда амалга оширади. Шунингдек, инвестиция

маблағларини самарали тақсимлаш юзасидан келиб чиқиб, давлат хорижий инвесторга инвестицион лойиҳаларни таклиф этади. Қолаверса, ушбу жараённинг Давлат инвестиция дастури доирасида амалга оширилиши бу борада давлат стратегик мақсадларни кўзлаб ҳаракатланаётганлигини кўрсатади. Бунда давлат инвестиция сиёсатининг таъсирчан воситалари нисбатан чекланганлиги сабабли муайян вазиятларда қайси жараён самарали, қайсилари самарасиз эканлигини билиш қийин. Бу фаолиятдан қандай натижага эришилишига қараб, давлат жалб этилган инвестицияларни тақсимлашда қанчалик самарага эришганлигини кўриш мумкин бўлади.

Бу фаолиятни ташкиллаштириш асосан мамлакатдаги иқтисодий сиёсат, солиқ қонунчилиги, инвестицияни жалб қилиш инфратузилмасининг ривож ва мамлакат иқтисодий аҳволига боғлиқ.

Давлат инвестицион стратегиясини амалга ошириш бўйича чора-тадбирлар тизимини ва инвестицион тактикани қўллаш билан мезодаража ва макродаражада фаолиятни ташкил этиш орқали самарадорликка эришишни кўзлайди.

Мезодаража фаолиятда (худудлар ва тармоқлар) – иқтисодиёт тармоқлари ва худудларни ривожлантириш, истиқболли лойиҳаларни қўллаб-қувватлаш учун йўналтирилган мақсадли инвестиция дастурларини ишлаб чиқиш орқали тақсимлаш амалга оширилади.

Макродаража фаолиятда – давлат инвестиция стратегиясини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш, маблағлардан самарали фойдаланиш, истиқболли тармоқлар ва худудларни қўллаб-қувватлаш учун чора-тадбирларни амалга ошириш, жумладан, жалб этилган инвестициялардан оқилона фойдаланишни кўзда тутати.

Бугунги кунда иқтисодиётни модернизациялаш шароитида турли тармоқлар ва соҳаларни модернизация қилиш, таркибий ислохотлар ҳамда инвестиция сиёсатининг устувор йўналишларини белгилашда давлатнинг роли сақланиб қолмоқда. Бунда давлат мавжуд муаммоларни ҳал этиш ва жалб қилинган инвестицияларни самарали тақсимлашни янада такомиллаштириш юзасидан бош ислохотчи сифатида иштирок этмоқда.

Мамлакатимиз Президенти Шавкат Мирзиёев 2021 йил 20 август куни мамлакатимиз тадбиркорлари билан очиқ мулоқот ўтказди. Бундай шаклдаги учрашув илк бор ўтказилиб, жами ўн мингга яқин тадбиркор иштирок этди. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик мамлакатимиз иқтисодиётининг устувор йўналиши этиб белгиланган. Сўнгги беш йилда бу соҳани ривожлантиришга қаратилган 2 мингга яқин қонун, фармон ва қарорлар қабул қилинди. Уларга асосан, 114 та лицензия ва рухсатнома бекор қилинди, 33 та фаолият тури хабардор қилиш тартибига ўтказилди. Рухсатномаларни расмийлаштириш тартиблари соддалаштирилиб, муддатлари ўртача 2 бараварга қисқартирилди. Ортиқча текширишлар, нақд пул, валюта ва хомашё бўйича кўплаб

чекловларга барҳам берилди. Бундай қулайлик ва имкониятлар натижасида янги субъектлар кескин кўпайиб, аввалдан ишлаётганлари фаолиятини кенгайтирмоқда. Охирги беш йилда тадбиркорлар сони қарийб 3 баравар ошди. Кўп ишбилармонлар ўз бизнесини бутун мамлакат миқёсида кенгайтириб, минглаб иш ўринлари яратиб, нуфузли йирик компанияларга айланди. Ички ва ташқи бозорда ўз нуфузи ва брендига эга тадбиркорлар синфи шакллана бошлади.

Давлатимиз раҳбари ана шундай азму шижоатли ва фидойи тадбиркорларнинг айримларини тилга олиб, халқимизга мададкор бўлаётгани учун уларга миннатдорчилик билдирди.

Маълумки, мазкур очик мулоқот олдида тадбиркорларни қийнаётган муаммолар ўрганилиб, турли масалаларга оид 15 мингдан ортиқ мурожаатлар бўлган эди. Президентимиз томонидан уларни ҳал қилишга қаратилган 7 та муҳим йўналишни кўрсатиб ўтилди.

- бизнесни молиялаштириш; - солиқ тизимини такомиллаштириш ва бизнесга солиқ юкини камайтириш; - ер ажратиш; - инфратузилма;

- экспортёр корхоналарни қўллаб-қувватлаш; - транспорт-логистика;

- соҳадаги тартиб-таомилларни соддалаштириш масалаларига қаратилди.

Ушбу йўналишларнинг ҳар бири бўйича долзарб вазифалар кўрсатилиб, янги ташаббуслар, экспортёр корхоналарни қўллаб-қувватлаш, кичик бизнесни экспорт фаолиятига жалб қилиш бўйича ҳам қатор ташаббуслар илгари сурилди.

Масалан, ўтган йили пандемия даврида тўқимачилик корхоналарига экспортдан валюта тушумини кутмасдан қўшилган қиймат солиғини қайтариб бериш тартиби жорий этилган эди. Энди ушбу тартиб барча тармоқларнинг ҳалол ва интизомли экспортёрларига нисбатан ҳам татбиқ этилиши айtilди. Шунингдек, йилига 20 миллион доллардан ортиқ экспорт қилувчи корхоналарга 5 миллион долларгача имтиёзли кредитлар ажратилади. Ҳозирги кунда айрим хомашёлар импорти учун бож ставкалари юқори эканлиги, оқибатда улар асосида маҳсулот ишлаб чиқаришдан кўра четдан олиб келиш арзонроқ бўлмоқда. Шу боис, ҳукуматга хомашё ва ярим тайёр маҳсулотлар учун импорт божи ставкаларини пасайтириш бўйича вазифалар белгиланди. Бу ҳам тадбиркорларни қўллаб-қувватлашнинг энг долзарб масаласидир.

Транспорт-логистика хизматларини ривожлантириш, тадбиркорларнинг юкларини ташишни енгиллаштириш масалаларига доир юк автомобиллари ва темир йўл вагонларини олиб кириш бўйича берилган имтиёзлар яна 3 йилга узайтирилиши маълум қилинди.

Тадбиркорлик фаолиятига аралашувларни қисқартириш, субсидиялар олиш жараёнини осонлаштириш бўйича ҳам кўплаб кўрсатмалар берилди. Мулоқотда тадбиркорлар

ўзларининг фаолиятида дуч келаётган муаммоларни, таклиф ва мулоҳазаларини билдириб, улар тармоқ мутасаддилари ва ҳокимлар иштирокида муҳокама қилинди.

Президентимиз бундай очиқ мулоқотни анъанага айлантириб, ҳар йили ташкил этиш, **20 августни мамлакатимизда “Тадбиркорлар куни”** деб эълон қилиш таклифини билдирди. Бу таклифлар кенг жамоатчилик асосида қўллаб-қувватланди.

Мамлакатимизда “Ҳар бир оила – тадбиркор” дастури доирасида ўз бизнесини бошлаётган оилаларга 5,9 триллион сўм кредитлар ажратилди.”¹

Ҳозирги пайтда кичик бизнес ва тадбиркорлик фаолияти нафақат мамлакатимизда, балки дунёнинг ривожланган давлатларида ҳам иқтисодиётнинг энг муҳим секторларидан бири бўлиб қолмоқда. Ривожланган давлатлар тажрибаси шуни кўрсатадики, кичик бизнес ва тадбиркорлик соҳасини давлат томонидан қўллаб-қувватланиши ва ривожлантирилиши ижобий самара келтиради. Шу сабабли дунёнинг кўпгина давлатларида ушбу соҳани қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш бўйича ихтисослаштирилган давлат органлари ва ташкилотлари ташкил этилган. Кичик ва хусусий тадбиркорликни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш ва рақобат муҳитини шакллантириш бўйича жаҳон тажрибаси бой ва хилма хил бўлса-да, улар бир-биридан ушбу жараёни амалга ошириш механизми, усуллари ва воситалари билан фарқ қилади. Ҳозирги кунда ривожланган мамлакатларда иқтисодиётда рақобат муҳитини сақлаб қолиш ва рақобат механизмининг самарали фаолиятини таъминлаш мақсадида кичик ва хусусий тадбиркорлик учун қулай макроиқтисодий муҳит яратилиши билан бирга, унга давлат томонидан турли хил ёрдамлар кўрсатилади. Мазкур тажрибани ўрганиш, унинг ижобий томонларидан мамлакатимизнинг ўзига хос хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда самарали фойдаланиш бугунги кунда энг долзарб вазифалардан ҳисобланади.

Ривожланган мамлакатлар, энг аввало, АҚШ, Япония ва Германия рақобатбардошликка эришиш масаласини ўз мамлакатларининг манфаатларидан келиб чиққан ҳолда турлича ҳал қиладилар. Ривожланган мамлакатлар ҳукуматларининг ушбу соҳадаги фаолиятларининг умумий йўналишлари қуйидагилардан иборат:

- иқтисодий, ҳуқуқий ва сиёсий воситалардан фойдаланиш асосида рақобатбардошлик даражасини ошириш бўйича ягона давлат сиёсатини юритиш;
- саноатнинг устувор тармоқларини қўллаб-қувватлаш ва саноат мажмуасидаги таркибий ўзгаришларга таъсир кўрсатиш;
- миллий товар ишлаб чиқарувчиларни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш ва ички бозорни ҳимоялаш, шу жумладан, миллий ишлаб чиқарувчиларни маркетинг воситасида қўллаб-қувватлаш;
- бозор инфратузилмаси ривожланишига ёрдам кўрсатиш.

¹¹ Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. 2020 йил 24 январ

Ташқи иқтисодий фаолият ва инвестицияларни жалб қилиш соҳасида республикаимиз тадбиркорлик субъектларининг халқаро ишбилармонлик ҳамжамиятига интеграциялашуви, маҳаллий корхоналар маҳсулотларининг ташқи бозорларга чиқарилишини таъминлаш, миллий брендларни хорижда фаол илгари суриш, маҳаллий ва хорижий инвестицияларни, шунингдек, замонавий технологияларни жалб этиш, жумладан: - бизнес-форумлар, кўргазмалар ва ярмаркаларни ташкил этиш ва уларда маҳаллий тадбиркорлик субъектларининг кенг иштирокини таъминлаш;

- тадбиркорлик субъектларига ишончли ҳамкорларни топиш, ташкил этилган кичик саноат ва эркин иқтисодий зоналарда ички ва ташқи бозорларда талаб юқори бўлган, рақобатдош маҳсулотлар ишлаб чиқариш бўйича замонавий ишлаб чиқаришларни ташкил этишга оид лойиҳаларни амалга ошириш доирасида тадбиркорлик субъектлари, жумладан хорижий инвесторларга ҳар томонлама ёрдам кўрсатиш ва ҳамкорликни таъминлаш масалаларининг ҳал этилиши фаровонликни таъминлашга хизмат қилади.

Хулоса ўрнида шуни айтишимиз мумкинки, жаҳон хўжалигидаги ривожланган давлатларнинг кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳасини ривожлантириш бўйича амалга оширган тажрибасини назарий ва амалий жиҳатдан ўрганиш ҳамда уни мамлакатимизда татбиқ этиш, соҳани янада кенгайтиришга ва мустаҳкамлашга асос бўлади. Шунингдек, мамлакатимизда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини ташкил этиш, улар фаолиятини ривожлантириш бўйича ихтисослаштирилган орган ёки кенгайтирилган ваколатларга эга ташкилотни, яъни агентлик, департамент ташкил этиш ушбу сектор фаолиятини янги даражага олиб чиқиши мумкин деб ўйлаймиз. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятида инвестициялар жалб этишнинг самарадорлигини ошириш орқали маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтириш ва хизмат кўрсатишни яхшилаш, экспорт ҳажмини кўпайтириш, натижада тадбиркорларнинг даромадлари ошишига имконият яратилади

Адабиётлар:

1. Mukhayyo Khudayberdiyevna Dustova, Sevara Shomurotova The role of foreign investment in the development of economy // Scientific progress. 2022. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/the-role-of-foreign-investment-in-the-development-of-economy>.
2. Мусағалиев А., Дустова М. Қишлоқ хўжалиги корхоналарини қўллаб-қувватлаш борасидаги айрим масалалар //Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences. – 2023. – Т. 3. – №. 3. – С. 36-41.
3. Dustova M. X., Shomurotova S. O. Tijorat banklarning kredit operatsiyalari va ular hisobini tashkil etish //Conferencea. – 2022. – С. 101-103.

4. Musagaliev A. J., Kh D. M. The Significance of the Experience of Foreign Countries in Government Financial Support of Agriculture. – 2023.
5. Файзиева Ш. Ш., Джалилова Н. М. Роль инноваций в развитии предпринимательской деятельности в сельском хозяйстве //Economics. – 2020. – №. 1. – С. 11-14.
6. Fayzieva, S. S. . The Main Directions and Effectiveness of the Development of Agrocluster Systems In Uzbekistan. JMEE 2022, 2, 149-154
7. Shodmonovna F. S., Anvar Y. S. Impact of affordable housing construction and housing and communal services on the welfare of the population by typical projects //Journal of Contemporary Issues in Business and Government. – 2021. – T. 2021. – С. 4070.